

Mieliteko-ohjelman jatkohankkeet (Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027)

Kaupunginhallitus 20.03.2023 § 93
1329/00.01.05/2023

Valmistelijat / lisätiedot:
Sirpa Lätti-Hyvönen, strategiajohtaja
puh. 044 718 2132
sirpa.latti-hyvonen(at)kuopio.fi
Helena Länsimies, hankejohtaja
puh. 044 718 699
helena.lansimies(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

kaupunginjohtaja Jarmo Pirhonen

1) Kaupunginhallitus merkitsee tiedoksi Mieliteko -ohjelman puitteissa rahoittajalle jätetyt kaksi ESR+ rahoitushakemusta. Hankkeet tuodaan erillisinä uudelleen kaupunginhallitukseen päätettäväksi siinä vaiheessa, kun hankkeiden lopulliset kustannukset ja rahoitussuunnitelmat ovat tarkentuneet ja hankkeiden päärahoittajan, Etelä-Savon ELY-keskuksen, kanta hankkeiden rahoitukseen on tiedossa.

2) Kuopion kaupunki varautuu kuntarahoittamaan Mieliteko-ohjelmaa (ajalla 1.9.2023-31.8.2026) enintään samantasoisena kuin mitä se on ollut Hyvällä mielellä Pohjois-Savo -hankeessa eli 107 900 eurolla/vuosi

Päätös

Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti kaupunginjohtajan päätösehdotuksen.

Selostus

strategiajohtaja Sirpa Lätti-Hyvönen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) huhtikuussa 2022 julkaistujen sairastavuusindeksien perusteella Pohjois-Savo on edelleen sairain maakunta koko Suomessa. Mielenterveyden ongelmassa ja päihteiden käytössä ero Pohjois-Savon ja muun maan välillä on hälyttävän iso. Tähän tarpeeseen käynnistettiin kesällä 2021 kymmenvuotiseksi suunniteltu Mieliteko-ohjelma. Kahdelle ensimmäiselle vuodelle ELY-keskus myönsi Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoitusta hankenimellä 'Hyvällä mielellä Pohjois-Savo 2021-2030'. Ensimmäinen hankekausi päättyy 31.8.2023. Lisätietoja löytyy www.mielitekomedia.fi.

Mieliteko-ohjelman tavoiteina on 1) lisätä pohjoissavolaisten mielenterveyttä ja mielen hyvinvointia sekä 2) vähentää päihteiden käyttöä ja päihdemyönteisyyttä Pohjois-Savossa. Tavoitteena on siis kääntää maamme sairaimman maakunnan suunta kohti terveempää tulevaisuutta vuoteen 2030 mennessä. Mieliteko-ohjelmassa on ensimmäisellä hankekaudella mukana 18 Pohjois-Savon kuntaa ja kaupunkia. Hankkeen päätoteuttajan Kuopion lisäksi mukana ovat Iisalmi, Joroinen, Kaavi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Leppävirta, Pielavesi, Rautalampi, Siilinjärvi, Sonkajärvi, Suonenjoki, Tervo, Tuusniemi, Varkaus, Vieremä ja Vesanto. Osatoteuttajia ovat Itä-Suomen yliopisto (UEF), Savonia-ammattikorkeakoulu sekä Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Yhteenvedona Mieliteko-ohjelman tämänhetkisestä ymmärryksestä on, että mielenterveyden ja mielen hyvinvoinnin haasteet tunnistetaan läpäisevästi kaikilla yhteisöjen tasoilla käydyissä keskusteluissa. Mielen hyvinvointiin panostaminen nähdään jopa ensisijaisen tärkeäksi niin yksilö- kuin yhteisötasolla. Riittävän laaja-alaisen yhteiskunnallisen vaikutuksen aikaansaamiseksi painopisteen tulisi aidosti olla ennaltaehkäisyssä sekä väestötasoisissa toimenpiteissä. Lisäksi voidaan todeta, että keskittymällä yhteen rahoituslinjaan ei saavuteta riittävän vaikuttavia tuloksia.

Mieliteko-ohjelma on onnistunut luomaan yhteisen ja kattavan tilannekuvan mielenterveyden tarpeista sekä luomaan keinoja tarpeisiin vastaamiseksi, tehnyt näkyväksi matkat ja tulokset, luomaan toimivan ja kasvavan sekä innostuneen verkoston toiminnan tavoitteiden edistämiseksi, on onnistunut vaikuttamaan johtajiin ja päättäjiin, aktivoi asukkaita.

Mieliteko-ohjelma ei ole vielä onnistunut laajasti vaikuttamaan yksilötason muutoksiin mielen hyvinvoinnissa. Toiminnan pysyvät vaikutukset ja vaikuttavuus voidaan arvioida vasta pidemmällä aikavälillä. Tärkeää on jatkaa hyvin alkanutta matkaa ja keinojen implementaatiota. Systeemi- ja väestötason muutos vie aikaa, parhaimmillaan 15-20 vuotta. Siitä näkökulmasta Mieliteko-ohjelmakin on vain alkua muutokselle.

Mieliteko -ohjelman jatkohankkeet

Mieliteko-ohjelmaa on toteutettu Hyvällä mielellä Pohjois-Savo hankkeen kautta. Jatkossa kehittämistyön varmistamisen kannalta on järkevää rakentaa yhden hankkeen sijaan laajempi ohjelma, joka koostuu useista hankkeista, jolloin toiminnan kattavuus on laajempi. Mieliteko-ohjelman puitteissa on Ely-keskukselle jätetty kahden hankkeen rahoitushakemukset 17.3.2023 päättyneeseen rahoitushakuun. Yhteensä yli 5 milj.euron hankekokonaisuudelle haetaan Euroopan sosiaalirahaston rahoitusta. Tavoitteena on käynnistää molemmat uudet hankkeet 1.9.2023. Hankkeet edellyttävät kuntien sitoumuksia rahoitukseen.

Molempien ESR+ hankkeiden kuntarahoitus jakautuu kuntien kesken väestöperustaisesti ja on tasoltaan sama kuin käynnissä olevassa Hyvällä mielellä Pohjois-Savo -hankkeessa. Mikäli mukaan tulevia kuntia on vähemmän kuin nykyisellä hankekaudella, niin lisäehtona on, että osallistuvan kunnan kuntarahoitus ei kasva verrattuna siihen, mitä se on nykyiseen Hyvällä mielellä Pohjois-Savo hankkeeseen.

Mikäli osallistuvien kuntien rahoitusosuutta ei saada kerättyä suunnitellusti, niin hanketoteuttajat ovat sitoutuneet kasvattamaan omavastuuosuuksiaan niin, että rahoittajan edellyttämä 20 prosentin omavastuuosuus tulee täyteen.

Lisäksi myöhemmin tullaan käynnistämään Itä-Suomen yliopiston vetämänä rahoitushaku väestötöntään perustuvaan kolmanteen osahankkeeseen, jossa tähdätään laaja-alaisesti pohjoissavolaisten ihmisten elintapojen muutokseen.

Hanke 1: Työ ja mielen hyvinvointi – Mieliteko 2.0

Ryhmähankkeen keskiössä on mielenterveyteen liittyvän työhyvinvoinnin edistäminen. Ryhmähankkeen päätoteuttajana on Kuopion kaupunki ja osatoteuttajina Itä-Suomen yliopisto, Savonia-ammattikorkeakoulu oy ja

Suomen Humanistinen Ammattikorkeakoulu oy. Hankkeen kohderyhmänä ovat työssäkäyvät täysi-ikäiset henkilöt.

Tavoitteet, toimenpiteet ja kohderyhmä

Hankkeen tavoitteet: 1) Lisätä työntekijöiden, esimiesten ja johtajien sekä heidän kauttaan työyhteisöjen työhyvinvointia mielen hyvinvoinnin näkökulmasta moninaistuvassa työelämässä. Parantamalla työntekijöiden työssä jaksamista ja mielenterveyttä edistävää johtamista vaikutetaan työhyvinvoinnin kohenemisen lisäksi mielenterveyden ongelmista johtuviin poissaoloihin vähentävästi. 2) Lisätä työntekijöiden kyvykkyyttä vastata työelämän muuttuviin tarpeisiin. 3) Vaikuttaa yleiseen asenneilmapiiriin, sitouttaa yksilöitä ja yhteisöjä mielen hyvinvointia edistävään toimintaan ja poistaa mielenterveyden haasteisiin liittyvää häpeää.

Hankkeen kohderyhmänä on Pohjois-Savossa työssä olevat työikäiset henkilöt. Tässä hankkeessa kohderyhmän alaikärajaksi on määritelty täysi-ikäisyys eli 18 vuotta. Kohderyhmänä ovat yrityksissä ja organisaatioissa (esim. kunnat) sekä järjestöissä, yhdistyksissä ja säätiöissä työskentelevät työntekijät ja johtajat yksityisellä ja julkisella sektorilla. Itsensä työllistäjät ja yksityisrittäjät sekä osatyökykyiset kuuluvat kohderyhmään. Lisäksi kohderyhmään kuuluvat yksityiset ja julkiset työnantajat eli työpaikat, jossa kohderyhmään kuuluvat henkilöt työskentelevät. Myös erilaiset edunvalvontaelimet ja työmarkkinaosapuolet sekä niiden henkilöstö kuuluvat kohderyhmään.

Hankkeen toimenpiteinä ovat 1) Työhyvinvoinnin muutosvalmennus mielenterveyden ja mielen hyvinvoinnin edistämiseksi ja 2) Vaikuttava muutosviestintä ja digitaalinen osallisuus.

Hankkeen toteutusaikana on tavoitteena valmentaa lähes 600 pohjoissavolaista työntekijää esihenkilöt ja johtajat mukaan lukien edistämään omaa työhyvinvointia mielenterveyden ja mielen hyvinvoinnin näkökulmasta.

Kustannukset ja rahoitus

Hankkeen suunniteltu kesto on kolme (3) vuotta (1.9.2023-31.8.2026) ja ryhmähankkeen kokonaiskustannukset ovat 3 019 775 euroa. Kuopion kaupungin toteuttaman hankkeen kokonaiskustannukset ovat 1 542 549 euroa, josta kaupungin rahoitusosuus on 154 254 euroa ja muun kuntarahoituksen osuus 154 256 euroa. Suunniteltu ESR+-tuen osuus hankkeeseen on 80%.

Hanke 2: Yhdessä osallisiksi – Mieliteko 2.0 -ryhmähanke

Hankkeen päätoteuttajana on Savonia-ammattikorkeakoulu oy ja osatoteuttajina Suomen Humanistinen Ammattikorkeakoulu oy ja Kuopion kaupunki. Hankkeen suunniteltu kesto on neljä vuotta, paitsi Kuopion osatoteutuksen kolme vuotta.

Tavoitteet, toimenpiteet ja kohderyhmä

Hankkeen tavoitteet: 1) Vahvistaa pohjoissavolaisten mielen hyvinvointia ja päihitteettömyyttä, joka edistää työ- ja toimintakykyä. 2) Kehittää mielen hyvinvoinnin edistämisen osaamista kansalaistoimijalähtöisesti yhteistyössä verkostojen kanssa. 3) Edistää kansalaistoimijalähtöisten yhteisöjen toimintaa yksilön turvana. Tämä edistää yksilön voimaantumista, toimijuutta ja osallisuutta

kohti koulutusta ja työtä. 4) Tukea kolmannen sektorin, kuntien ja hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.

Tavoitteisiin pyritään neljän toimenpidekokonaisuuden avulla. Toimenpiteessä 1 jalkaudutaan ihmisten arkeen ja motivoidaan heitä mukaan toimintaan eri menetelmin. Toimenpide 2 vahvistaa nuorten sosiaalista toimintakykyä ja osallisuutta sekä tarjoaa heille yhteisöjä, joihin kuulua digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen. Toimenpiteessä 3 toteutetaan pitkäkestoisia ryhmämuotoisia elintapaohjauksia osallistujalähtöisesti edistämään kohderyhmän mielen hyvinvointia. Toimenpiteessä 4 tavoitteena on verkostoitua kansallisesti ja kansainvälisesti ja tuoda testattavaksi ja sovellettavaksi parhaita käytäntöjä.

Hankkeen verkostotyön tavoitteena on alueellisten kumppaneiden sitouttaminen yhteiskehittämiseen, jakaa osaamista, tietoa ja rakentaa toimintamallia. Tuloksena kehittyy monitoimijaisia sektori- ja organisaatorajat ylittävää yhteistyötä, joka toimii saumattommin ja oikea-aikaisemmin.

Hankkeen varsinaisena kohderyhmänä ovat pohjoissavolaiset (16–64-vuotiaat) erityisesti haavoittuvassa asemassa ja työmarkkinoiden reuna-alueilla olevat. Hankkeen toimintojen vaikutusten kohteeksi pyritään saamaan työelämän ulkopuolella olevia mm. mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät ja riskiryhmään kuuluvat, muutoin heikommassa asemassa olevat henkilöt, täsmätyökykyiset, lomautetut, nuoret, maahanmuuttajataustaiset, vammaisryhmiin kuuluvat ja työttömät.

Kuopion osatoteutushankkeen toimenpiteenä on osallisuutta vahvistava ja tukeva viestintä. Osallisuutta vahvistavan viestinnän avulla vaikutetaan hankkeen varsinaisen kohderyhmän aktivointiin sekä vahvistetaan ja tuetaan keinoja tavoittaa heikommassa asemassa olevia henkilöitä ja ryhmiä. Kohdennetun viestinnän rinnalla tarvitaan viestintää, jolla pyritään tavoittamaan, oivalluttamaan ja osallistamaan laaja-alaisesti pohjoissavolaista.

Kustannukset ja rahoitus

Ryhmähankkeen kokonaiskustannukset ovat 2 136 296 euroa. Kuopion kaupungin osatoteutushankkeen kustannukset ovat 101 196 euroa, josta kaupungin oma rahoitus hankkeen toteutusaikana (1.9.2023-31.8.2026) on 10 120 euroa ja muiden Pohjois-Savon kuntien osuus 10 120 euroa. Kuntarahoituksen osuus Kuopion osatoteutushankkeen kokonaiskustannuksista on 20% ja ESR+-tuen osuus 80%.

Vaikutusten arviointi

Liitteenä

Liitteet

1329/2023 Hanke1_Kuopion_hankesuunnitelma_14.3.2022

1329/2023 Hanke2_Kuopion_osahankkeen_suunnitelma_14.3.2023

1329/2023 Mieliteko_jatkosuunnitelma

1329/2023 Vaikutusten arviointi